

P O V Ě S T I A V Y P R Á V Ě N Í

O písních, které se v Sulkovci a okolí zpívaly před sto lety, víme mnohé díky sbírce učitele Josefa Kovářika. Bohužel, na vyprávění pohádek, pověstí, humorek a vzpomínkových vyprávění se nedotazovala v Kovářikově době žádná instituce, a tak pan učitel, který měl i tak dost co na práci, nevěnoval lidovému vyprávění, neboli slovesnému folkloru, tolik pozornosti jako písním. Protože to však byl muž vzdělaný a poučený i v této oblasti, zachytil ve školní kronice – podobně jako je to v polomské kronice obecní - několik místních pověstí a pověrečných představ, které se mu zdály hodné zaznamenání.

V první řadě to byly pověsti o založení obcí: O založení Sulkovce se prý vyprávělo, že jeden člověk dlouho sloužil jako kočí na kunštátském pantsví a když zestárl a nemohl už službu vykonávat, tak poprosil tehdejšího pána, hraběte z Lamberka, aby mu dal nějaké pozemky a nechal postavit chalupu. První dům prý stál na tom místě, kde je dnes dům čp. 5 a podle kronikáře Josefa Kovářika *až podnes se tam říká u Kočích*. Tato pověst je dodnes známá mezi dětmi i dospělými. Její znění zde nabízíme v podání paní Anny Krčilové, narozené v roce 1920, která na otázku, zda zná tuto pověst, odpověděla:

No jistěže znám, vždyť to byli mí předci. Když bylo po téhle, po třicetileté válce, tak byl Slukovec úplně vypálenej, načisto hin. A koukali tady vlci z voken, u Němců tuhle. A přijel z Kunštátu hrabě a bylo mu toho - tej dědiny tuze líto, že to tak všechno je zničený. Tak dal svému kočímu, který se menoval Kočí, dal mu pozemek a půdu a všechno, na stavění dřevo a postavili tu chalupu tady první na čísle pět, to je tuhle za našima. To byl první zakladatel toho Sulkovca po tej třicetileté válce. A ten kočí, co já si říkám dycky - já to nevím - ale že musel pocházet tam vodsud' a ten majitel, že o to nějak přišel a ten v tej v chaloupce, jak vám říkám, v tej malej, vostal. Až do tej doby – až ted' su já.. Pak už žádněj Kočí nebude.

Brzy na to prý stálo kolem na patnáct chalup těsně vedle sebe. Ty však shořely a nové potom nestály tak blízko sebe, ale tak, jak ted' v Sulkovci jdou čísla po sobě.

Na přelomu 19. a 20. století se učitel Kovářík lidí také ptal, od čeho je odvozeno jméno Sulkovec a usoudil, že *nezdá se býti lichou domněnka, že jméno to pochází od sluk, jichž v tamním okolí dřívě veliké množství bývalo. V ústech lidu okolního pak namnoze slýcháme říkati „Slukovec“.*

Nebo si lidé vypravovali, že za třicetileté války byla dosud malá, skrovná obec Sulkovec zničena a potom rychle na stejném místě povstala znovu. Měla prý totiž kolem roku 1700 už dvacet domovních čísel.

V obecní kronice Polomi najdeme zápis, že podle pověsti prý Polom ležela původně pod Havlovým lesem na místě, kde se dělaly cihly. Podrobnosti však neznáme.

Lidové pověsti vyprávěli kdysi venkovští vypravěči jako příběhy o pravdivých událostech nebo pouhé zprávy a posluchači je jako pravdivé nebo alespoň pravděpodobné vnímali. Pro dnešního posluchače nebo čtenáře je pověst jakousi poetickou smyšlenkou a zároveň svědectvím o starých časech. Pověst vypovídá také o tom, jak viděli lidé svoji minulost a některá místa každodenního života a jak byla určitá místa a události opředená fantazií a citem.

Nepovšimnuty samozřejmě nemohly zůstat události spojené s válkami a vojáky v kraji. Takové příběhy či stručné pozůstatky po nich můžeme zařadit do skupiny historických pověstí. Jsou to například upomínky na francouzské vojáky, kteří projížděli krajem a na Sulkovci prý lid velice trápili a sužovali. Podle J. Kovářika to bylo v letech 1809 – 1813:

I dosti Čechů prý se mezi nimi nacházelo. Zajímavá jest epizoda, jež se vypravuje o jednom francouzském vojínovi. Vylezl si na třešni, když v tom přiběhla hospodyně, aby ho dolů sehnala – a on v ní poznal svou vlastní matku!

Vykládalo se také, že *Vávrova louka* se jmenuje *moučná*. Za francouzských válek si tam prý lidé pod dva velké kameny schovali mouku. Když bylo po válce, šli ji vykopat, ale jakmile ji vykopali, náhle se jim ztratila a už ji nikdy nenašli. Sulkovec a Polom trápili nejen francouzští, ale taky pruští vojáci.

Roku 1866 prý přitáhlo do Sulkovce víc jak tisíc Prusů. Říkalo se jim tenkrát *Prajzi*. Měli velitelství na faře a muselo se jim dodat několik kusů krav, oves a chleba. Chtěli však ještě víc, ale díky tomu, že pan učitel Jan Synek a starosta Jílek se za sulkovecké přimluvili, tak se spokojili s tím, co dostali.

I když *Prajzi* naháněli strach, ukázalo se často, že někteří byli mírné povahy. Na příhodu s *Prajzy* v nedaleké Jedlové si vzpomněla Anna Krčilová ze Sulkovce:

Ten můj dědeček...se narodil v Jedlovej. Tam měl vodsud maminku a bydlel tam. Jako malinkej tam byl a byl tam s tou maminkou a ted' - že přišli Prajzi! A ted', co budou dělat. Tak vylezl na strop a schovali se všeci a Frantu zapomněli na silnici. Von měl ale tři roky. No a tak, co prej se stane. Tak se dívali voknem a ted' přijeli Prajzi a co budou prej ted' dělat jenom? No a ted' ten jeden Prajz zeskočil, kluka pohládl, vzal ho do náručí a oni slezli dolů. A bylo dobře.

V Polomi je zase známý příběh o *Šimkově lípě*. Když přišlo do Polomi vojsko, tak potřebovalo oves pro koně a pro svoje zásobování chléb a maso. Vyjedlo brzy celou dědinu.

Hospodář Bárta na čísle desátém, aby zachoval poslední krávu pro svoji rodinu, ukryl ji před vojáky do duté lípy za stodolou a tam ji krmil. Kráva Bártovi zůstala, vojáci ji nenašli. Po odchodu vojska byla to jediná kráva v dědině.

Z kronik víme, že neblahé události roku 1866 související s prusko-rakouskou válkou dovršila v našich obcích neúroda, která následovala po krupobití a červnové povodni.

K místním historickým pověstem patří také vyprávění o tom, *jak se na louce Trubačce utopil ten trubač i s tím koněm, když to vojsko táhlo za Švédů. Jak troubil, tak že se tam utopil v bahně. Od toho se ta louka jmenuje Trubačka.*

Pro pověsti, v nichž se vypráví o nadpřirozených bytostech a působení zvláštních sil, se ustálil název pověrečné pověsti nebo pověrečné povídky. Patří k nejstarším druhům lidového vyprávění a ještě v minulém století byly velice rozšířené. Za posledních sto roků postupně mizely z lidového podání, protože se jim přestávalo věřit. V pozadí pověrečné tradice je víra v jiný svět a v nadpřirozené bytosti, které se však týkají světa pozemského – osudu člověka a rodiny, budoucnosti, zdraví, života a smrti. Proto měly pověsti spolu s pověrečnými praktikami a pověrami pro člověka veliký, životní význam. V obou dochovaných kronikách, sulkovecké i polomské, je zaznamenáno velké množství pověr, které se vypravují a místy prý snad i zachovávají. Některé z nich zde připomínáme:

Na štědrý den se dává slepicím do obroučky žrát, aby nezanášely vejce.

Kdo v křížové dny vozí hnůj, nebo peče chléb, nebo plátno vaří, toho zabije hrom.
(křížové dny = na sv. Marka)

*Když se zvenčí tluče, jde se otevřít a nikoho venku není, tedy ten, co otvírá, brzy zemře.
Děti brzy mluví, dává-li se jim ptačí maso.*

Před odstavené dítě polož hlínu, peníze a modlitební knížku. Sáhne-li po hlíně, brzy zemře, sáhne-li po penězích, bude z něho mamonář, sáhne-li po knize, bude pobožné.

Koláče se dobře neupekou, jestliže se před pečením počítají.

Pátek je nešťastný den. Kdo vychází z domu, má vykročit pravou nohou a nic doma nezapomenout – nebo musí-li vrátit, bude mít neštěstí.

Taktéž bude mít neštěstí, kdo potká z rána „na lačnej žaloudek“ starou babu, nebo přeběhne-li zajíc přes cestu.

Potká-li svatba pohřeb, bude život manželů nešťastný.

Prší-li při svatbě, tedy to znamená, že nevěsta špatně vymývala hrnce.

Zdá-li se o svatbě, bude „funus“.

*Dávají-li se v dubnu ven peřiny, bude hodně blech.
Jde-li holka na Štědrý den pro dříví a přinese polen do páru, brzy se vdá.
Na Štědrý den má hospodyně sedět na peřince, aby jí slepice dobře seděly.
Kolik zrněk jahlí sežere slepice na Štědrý den, nebo husa hrachu, tolik vajec za rok nanosí.
Nemůže-li stlouct másla, má se dát pod másnici hřeben.
Má-li zůstat kráva stelná, musí se provaz z ní hodit mísu na stůl nebo se jí dá z nové putýnky pítí.
Sedí-li husa na vejcích, někdo jí píská na písťalku, tak žádných housat nevysedí.
Kde jírají na Štědrý den česnek, tam se po celý rok zlobívají.
Kdo na Škaredou středu přede, tomu kulhají krávy.
Střihá-li matka dítěti nehty, tedy mu ustřihuje věku.
Je-li na podzim hodně jeřabin, bude na jaře hodně žita.
Mák, žito, ječmen mají se síti při úplňku.
Kdo šije něco na nebožtíku a tou jehlou pak ušije něco na sebe, neuvidí ho hajný v lese.*

Pověry a pověrečné praktiky vypovídají o životě v minulosti, o činnostech, které byly pro naše předky významné nebo na nich byli dokonce existenčně závislí. Některé už jsou dnes neznámé a vymizely z povědomí, jiným se dosud přikládá význam – ovšem tajně, třeba jen v duchu – a k jiným se lidé hlásí i dnes: *Když nemůžu něco najít, pomodlím se ke svatému Antoníčkovu a on vždycky pomůže.*

Letos v létě, v roce 1999, se v Polomi u Gregorů vyprávělo a přišly ke slovu také pověrečné pověsti:... *To ti staří tak vykládali. To sme vždycky poslouchali s votevřenou hubou. To říkali u Nebolů, že měli skřítko na stropě, vždycky že tam o půlnoci začal dupat a museli mu nechat od každého obědu něco – jídlo, knedle, tři knedle ...a jednou, voni měli služku a ta mu snědla tu jednu knedlu a pak skřítek přišel a počítal jedna knedla, druhá knedla a třetí Francka snědla.....*Následující úplné znění této pověsti přetiskujeme podle Evy Kilianové, editorky moravských pověstí: *...Byl to takový malý človíček, hlavu měl jako urousané kuře a u ničeho nesměl chybět...Na jednu věc nesměli domácí nikdy zapomenout: z každého jídla museli dát tři lžíce nebo tři kousky na jeho talíř za pec. Od všeho, ať to byla polévka, kaše, zemáky nebo placky. Jednou se stala taková nemilá věc, že už už se skřítek z domu málem vystěhoval, a to by měli po blahobytu. Panímáma navařila švestkové knedlíky a hned dala skřítkovi na talíř na tu kopku. A měli novou děvečku a ta o skřítkovi ještě nic*

nevěděla. Šla kolem pece a uhlídla tam na talíři tři knedlíky pěkně mákem a cukrem posypané, až se sliny sbíhaly. Tak jeden popadla – nic zlého ji nenapadlo – a snědla ho. Skřítek přiběhl ze dvora od koní a rovnou k talíři. Těšil se na knedlíky, a teď uviděl, že jsou tam jen dva. To ho tuze rozzlobilo a začal zlostně vykřikovat: „Jedna knedla, druhá knedla a tu třetí Maňka snědla!“ Když si toho nikdo nevšímal, začal znovu počítat, hlasitěji: „Jedna knedla, druhá knedla a tu třetí Maňka snědla!“ Hospodyně, jak to uslyšela, nechala v kuchyni všecko stát a běžela se podívat, co se skřítkovi nelíbí. Uviděla na talíři jenom dva knedlíky a hned pochopila, jak se to stalo. „Ty, Maňko,“ povídá nové děveče, „tady z toho talířku ať mně nic nebereš, to ti povídám! To je talíř našeho skřítku, a pokud ten přebývá ve stavení, všecko se nám daří.“ Šla do kuchyně a donesla skřítkovi třetí knedlík. On se hned upokojil a přestal křičet. Knedlíky slupl – a bylo zase dobře.

U Gregorů si také vzpomněli na čarodějnici v *Nebozískách*:

Jo u Nebozísky, ke Korouvinci jak se chodilo dolu, tam byla skála a tam byla čarodějnice, ta baba s pentličkama. A když šel vo půlnoci někdo, tak musel mět šesták a koupit si pentličku. Jináč ho tam nějak přepadla. ... Dole u Nebozísky u Chalupoj jamky tam vzadu.

Dřív se vykládalo, že v bažinách u bysterského lesa bývají vidět strašidla nebo světýlka a u Martinkových luk prý strašovalo v noci tele. Světýlka nebo také bludičky mohly zavést lidi do močálu! V Sulkovci se říkalo, že straší také v *Kožnovém lese* a v *Marečkově březině* bylo možné uvidět o půlnoci umrlce v rakvi. A u *Michalů* že strašilo! Věřilo se, že v *Janově Pekle* jsou divoženky a pod velkým kamenem je skrytý poklad. Pověst o *Pekle* se vypravuje dodnes. Motiv o koláči, ze kterého nikdy neubývá, je v různých obměnách rozšířený po celé Moravě a jeho stručnou podobu najdeme také v polomské kronice. Následující znění jsme zaznamenali v roce 1994 na zabijačce v Sulkovci u jedné z vnuček babičky Krčilové:

Za Sulkovcem je kopec, kterému se říká Peklo. Kopec je porostlý lesem, je tam ve skále otvor. Lidé říkají, že tam v podzemí bývaly divoženky. Pozemek patří statku číslo patnáct. Kdysi před léty jel pacholek z toho statku na pole orat. Oral blízko Pekla. Přišla k němu nějaká cizí, neupravená žena a nabídla mu koláč a řekla, že ho nikdy nesmí dojíst a že bude pořád celý. Dala mu ještě košili a ta se nesměla nikdy vyprat, přesto byla pořád čistá. Pacholek si darované věci vzal a doma si je uložil do své truhly a řídil se tím, co mu žena řekla. Jednou děvečka prala a vzala tu košili, namočila a vyprala. Když brala z truhly košili, uviděla koláč a snědla ho celý. Tím kouzlo pominulo. Díra ve skále byla dlouhou dobu znát. Pak ale lámali kámen a díra se ztratila. Jiná, současná klukovská verze této pověsti je zde

uváděna pro srovnání a taky trošku pro pousmání: *Byl nějaký chlap a měl buchtu a vždycky jí jako snědl kousek a kousek jí nechal a vona mu přes noc dorostla, ta buchtu. A pak jako jeho manželka – vona poklízela prasata - a vona mu tu celou buchtu snědla a už jim pak nenarostla a přišel o buchtu. To je vo Sulkovcu.*

Další významnou pověstovou nebo pohádkovou postavou byl vedle divoženek vodník. Ve zdejších obcích se věřilo, že *Vodník (hastrman) má zelený kabát i klobouk a z levého šosu mu kape voda. Nad vodou věšívá „pentličky na rahynečkách“.*

Postrachem pro matky malých dětí musely být příběhy o divoženkách, které *handlovaly* děti. V Polomi se vykládalo: *Jednou podhodila divoženka matce svoje dítě. Když mu matka dávala pít, poznala, že je cizí. Začala hned dítě prutem šoustat tak dlouho, až divoženka přiběhla, matce vlastní dítě hodila a se svým odběhla. Vypravuje se také, že když jim mužský ublíží, vezmou ho mezi sebe a tak dlouho s ním tančí, až ducha vypustí.*

Další pověrečná pověst z okolí bysterského, vázaná na určité místo, se týká mužské strašidelné postavy – proslulého *Hopa*. Paní Anna Jandlová vykládala, co jednou zažila její neteř Otylka:

My prej sme byli támhle v Panským lesi – tam rostlo takový – já nevím, jak se to menovalo, lupina nějaká, kvetlo to modře, červeně, jo. A tak povídala, jak prej je ta příčnica, tam byly bílý ty, tak jsme šly tamhle v tom Břenkovo s jednou kamarádkou na ty bílý. A ona prej měla psa s sebou. A on prej se ten pes za chvíli začal chvět. Tak ona prej si odvázala pásek vod tohohle a toho psa si uvázala a najednou prej běží dva černí psi s vyplazenejma jazykama, za nimi prej na koních dvá chlapi! Povídám A jak byli oblečení? No nevíme, bylo to tmavý jako. A povídám: Ty psi zaštěkali? Nezaštěkali. Já povídám: A ty koně, ty zadupaly? Ne. Tak prej to bylo, jak kdybych se lekla ve filmu, prej to šlo. No tak se milý holky pak zebrały a šly dom, utekly dom. No, a povídáme: Co to bylo? A prej to byl - že to bylo ale sto let, co ten Hop umřel. Co ho pochovali. Von prej byl strašně zlej. Vždycky se říkalo: Hop tam straší. Já vím, že před tím vždycky říkali: Hop tam straší. I když jsme se lesem nebávaly nikdy jít, vždyť jsme se tam nachodily. No a tohle mě, no a dvakrát už to říkala... a ten prvně ten pes jejícho, musel jako dyby to cejtít, prej se začal chvět, tak si ho uvázala.

K vyprávění dodal Miroslav Jandl, její syn:

V tej bysterskej kronice je napsaný, že ten komorník toho správce Hopa musel odejet do Prahy a nikomu neřekl, že mívá ten správce záchvaty. No, a když se vrátil za 14 dní z Prahy, copak vím jak to trvalo dlouho, že jo, tak se ptá, kde je správce. No prej, že jsme ho

pochovali. Tak okamžitě vykopat, no a on byl v rakvi votočenej, že se asi probral z toho. Zapomněl říct prostě někomu - no, takhle on skončil.

Pověsti o Hopovi musely být ve zdejších kraji známé a rozšířené i v minulosti. O správci bysterského zámku Hoppovi byla v časopise Český lid na konci 19. století otištěna tato pověst: *... Hoppa byl správcem na zámku bysterském, muž krutý, divoký, povahy přímo d'ábelské, poddané robotníky panství bysterského trápil a sužoval způsobem nejkrutějším. Ale ještě hůře si počínal, když koupil si vlastní hospodářství, tzv. Tušlův grunt v Hartmanicích; ta krutost jeho neznala mezí. K tomuto gruntu náležela luka „U Lávek“; v době senoseče po celý den neopustil Hoppa louky tyto, dohlížeje, aby robotníci jeho pilně pracovali, a když zahlídl, že některý odpočívá, pot s čela stírá, aneb že se chce napít z blízkého potůčku, tu karabáč řádil po zádech ubožákových, a rány provázelo děsné klení Hoppovo.*

Lid krutě trýzněný prosil Boha o přispění a záchranu před zuřivým Hoppou. Konečně mělo nadejít vysvobození. Byla opět senoseč – slunce pražilo a robotníci stěží již se vlekli, když s kletbami v ústech přihnal se Hoppa, aby dělníky karabáčem pohnal k rychlejší práci; někteří strachem se třásli před sužováním, které je očekávalo. Již byl Hoppa „U Lávek“, když z čista nebe zahřmělo a Hoppa klesl, zasažen bleskem, mrtev k zemi. Hoppa byl slavně pohřben, ale duch jeho neměl po smrti pokoje, byl zaklet. Když se lidé kolem půlnoci ubírali „po Lávkách“, vídali Hoppu jedoucím tryskem na koni a za ním psa štěkajícího; jindy slyšeli hrčeti kočár, který rychle přešel a v něm seděl Hoppa; jindy zjevil se Hoppa bez hlavy, šlehaje karabáčem mimo.....

Významným a památným místem, kolem kterého se Hop prý také proháněl, je prostor nazývaný *U buku*. Starý buk s obrázkem stojí v *Panském lese* u cesty do Bystrého na česko-moravské hranici. Chodívaly sem děti na školní výlety, prý se zde hrávalo i divadlo a do roku 1958 tudy chodily sulkovecké a polomské děti denně do Bystrého do měšťanky. *Je tam prostě u toho buku ta příkopka, to byla ta hranice, ale dneska už je to zasypaný listím....To bylo akorát, vždycky sme říkali: tak teďkaj sme v Čechách a tady sme na Moravě. Jak sme ten buk přešli. Historický význam tohoto místa umocňuje hraniční (?) kámen stojící pod bukem, na němž je vyrytý letopočet 1776.*

Pověsti a příběhy o strašidlech a bájeslovných bytostech nebo vyprávění o některých podivuhodných místech v okolí našich obcí jsou pro dnešního posluchače zábavou a trochu i poučením nebo seznámením se světem předků. Nepodceňujme je však, jsou také součástí kolektivní paměti zdejších obyvatel a tvoří jejich kulturní dědictví.

Příběhům ze života, neboli vzpomínkovým vyprávěním nevěnovali kronikáři našich obcí, stejně jako sběratelé a zájemci o folklor v 19. století, příliš mnoho pozornosti. Tyto ucelené vzpomínky však doplňují obraz o velkých dějinných událostech prostřednictvím zážitků tzv. obyčejného člověka a dokreslují současně naši představu o všedním životě dřívějších generací. Říká se, že vzpomínky pamětníků zlidšťují suchou řeč dějepisných příruček a úředních statistik. Pan Stanislav Dvořák vzpomíná:

Jednou si pamatuju, to bylo hroznýho snihu a to sme se domluvili, že nepudem do školy. No jo, ale Gregorka z Polome přišla ze štákem – velcí museli dopředu a my malí za něma - a zahnela nás až do Bystrýho. Nebudete doma! A ted' se všeci divili, Nedvěžáci, Hartmaňáci, žádněj nešel, jen Sulkováci tam byli. (Smích) To byly závěje, že jo. Tady, to kdyby bejval zapad, tak z toho nevylez. Tady nad Břenkovejma. A pak u Bystrýho. To bylo hroznýho snihu tam. Tady ty ploty, to bylo všecko zarovnaný. A taky tady z toho Bystrýho když šli, když byla mlha, tak to lidi bloudili. Vod toho lesa sem. Pak už se vypíchala halouzka stežka. Šli a píchali halouzky, aby bylo vidět.

Vyprávění o tuhých zimách a hromadách sněhu vyvolaly na jedné besedě v Sulkovci následující rozhovor:

S.D.: Spíš ty zimy bejvaly horší, jak ted'.

F.M.: Taky řekni jak to bylo, ty pamatuješ víc jak já - tady byly pracovní povinnosti.

S.D.: No jo. To bylo za Německa, to se muselo házet. To bylo pořád. A furt to bylo zavátý a vždycky se to vyházelo. Ve štyrycátým třetím roce, to byla myslim největší ta zima, to jsme si tři podávali, to lezly z tech jeřábů jen ty koruny!

F. M.: Já jako malej kluk si pamatuju, že kdosi kohosi praskl do čela, lopatou.

S.D.: No počkej, to jsme házeli támhle a Karel Tomášku tou rejčovou lopatou přeřal takhle mu nos a tu tvář. Von takhle – jak po sobě házeli a ta lopata byla vostrá, já jsem tam házel sníh a to Jílek byl starostou a povídál: Honem nech toho a musíš ho zavést k doktorovi do Bystrýho! Tenkrát jsme patřili pod Bystrýho. To vím, že jsem tam přijel. Von si - měl takovej šátek, ted' povídá: Jak se jmenuje? Prej Nikodým. A ste krejčí? Von tam byl Franta Krejčí – a povídá: Ne, já krejčím nejsu, ale šiju rukavice. Tenkrát šili pro Němci tady rukavice. A povídál: Tak ted' budu šit zas já, povídá. Ted' já jsem mu musel držet takhle ze zadu hlavu a to v tech křupkách, ta Jehla, to tak vrzalo, to mě šel mráz po zádech. (smích) Ale tak mu to pěkně zešil, že to nebylo vidět. To byl mochr. Povídál: To máte štěstí, že tam se nedostala škvára nebo nějaký nečistoty. Je to vod sníhu, tak vám to nebude ani vidět. Ale pěkně mu to udělal. Načisto to měl takhle přeřatý, ten nos.

Rozsáhlým a různorodým okruhem vzpomínkových vyprávění jsou příběhy o partyzánech z období, kdy končila druhá světová válka. Jejich činnost a zásluhy, které byly neobjektivně oslavovány a uznávány v období, kdy se u nás budoval socialismus, se ve světle vyslechnutých vzpomínek jeví jinak. Ze zkušeností zdejších lidí a z jejich vyprávění vyplývá, že v mnoha případech vesničané zakusili na vlastní kůži bezohlednost partyzánů, jejichž chování a akce ohrožovaly život domácích. Vedly i k takovým tragediím, jako bylo patrně zbytečně zastřelení několika německých zajatců, kteří jsou pochovaní u zdi na sulkoveckém hřbitově nebo v Polomi dokonce smrt dvou zdejších obyvatel, kteří zahynuli v hořící chalupě.

Stanislav Dvořák ze Sulkovce má mnoho osobních zážitků a je také dobrým vypravěčem:

No tady byly ti partyzáni. S těma jsme teda užili taky. My jsme toho měli plnej barák.

J.P.: *A odkud byli? Co to bylo za partyzány?*

S.D.: *To byli ruský buďto parašutisti a druhý byli jako zajatci a voni pak šli k nim. To jsme jednou s otcem vyřezovali houšť a najednou přišel takovej vysokej, mladej todle a jestli by bylo možný dopravit je do dědiny. A my jsme měli ještě volka, tažnýho, tak otec šel a zapřihl do bedňáka a voni si lehli na to a přikryli jsme to tím neráskem a nadvakrát je vedvez. Vono jich bylo hromadu. To jsme měli celej barák vobsaženej. A on to byl nějakej, voni mu říkali Zich, Michalski se menoval a ten vypouštěl ty lihovary tady. Před armádou. Aby ta armáda až pude, aby se nenapili. A ten měl teda ohromnou kázeň s tema chlapama. To vím, že jeden hlídal tady u dveří a jeden u vrat a přišel tady strejc Josef z Novýho města, tak ho tady zastavil, tak ho todle a teď Kdo to je? Tak mu povídám, že to je strejc, tak ho nechal. Ale strejc se zbalil a povídal: Vopatruj vás Pámbu a mazal k městu. Už tady byly rozdělaný kulometry a čistili je na síni...A pak v noci, večír tady můj strejc měl takovej gumák vůz, a otec musel zapřihnout a jeli do Bystrýho a tam jak u Elčnera?- šil ty uniformy a Marek dělal boty pro Němci, tak oni to vybrali. Tak s tím jel k rovečskej vápence a tam to přepřihli a šlo to do Prosetína.*

...Tady byla taky zemljanka v Mackovym houši. Tam jsem se nachodil s papírama vod nich. Tady byl ten Petrovskij u nás a von vždycy něco napsal a já jsem tam v noci zmlu musel lezt. A teď přes tu zmlu, to víš, to bylo lezení, tma.

J.P.: *To jste dělal takovou spojku?*

S.D.: *No. Bylo heslo, řekl sem heslo a pak mě pustili.*

J.P.: *Jak dlouho tady byli?*

S.D.: *To bylo vod října do toho pětáčtyřcátýho.*

To byl ten cikán, ten černej, ten Cerinek, ten začal chodit první. Ten utek někde z toho cikánského tábora. Ten to jako tady organizoval. Von byl ve Veselím, šak si pak tam vzal tu Zemanovou. Vona byla vdova, tak si ju vzal a po válce měl hospodu ve Svitavách.

J.P.: A kolik jich bylo?

S.D.: To se střídalo. To voni chodili tady z Vodranca, já jsem musel furt votevřít v noci, to se člověk nevyspal. Protože u nás byl ten Petrovskij, ten velitel tady často byl, tam na tej sekniče, a tak voni za ním chodili s hlášením.

Jednou, to tady byl ten strejc, víš, ten fousatej, co hrál v tom filmu - tech Rodáků, tak von tady u nás sloužil a my jsme tam v tej komoře jako měli postele a ležíme, a my jsme měli tam takovej kotel a to bylo vobložený šamotem a vona tam celej den vřela voda. A voni se tady chodili v tej kašni koupat. A najednou přišli, tloukli a přišel takovej Rus, takovej vysokej, rezavej a nesl takovej pytel, víš, udělanej z pytla jako ruksak. Voni vykradli ve Svojanově trafíku. A von to nesl. A teď ten Griša, ten se koupal, to byl komisař. A ten strejc spal a najednou se probudil a povídá: To jsou partykáni! Von říkal partykáni. To jsou partykáni. A ten už byl teda voblečenej, popad ten samopal, zatlouk mu takle a povídá: Stryc, jak něco říct, tak sakra, roztrhnu vše. A povídá tomu: Dej mu papyrosy. Tak vytáh tu krabičku, stovku tech Zorek, tak mu to dali a já jsem myslel do rána, že se udusím, jak taky - z kouře.

Vyprávění mezi lidmi, dřív se říkalo besedování, se omezuje na užší, důvěrnější společnost, na rodinné, sousedské nebo přátelské prostředí. Dnes už lidé tolik nebesedují, jako dřív. Potřeba setkat se a promluvit vesele i vážně však z našeho života dosud nezmizela, přestože Josef Kovářík před sto lety zaznamenal: *besedy již skoro zanikly*. Na to téma polomský kronikář poznamenává čteme: *Dobří přátelé také se navštěvovali, při čemž se nijak jídlem neuctívali, leč v neděli chlebem*.

V knize Špalíček z jasanu podal charakteristiku zdejšího kraje a lidu Miloslav Bureš, básník Vysočiny, jehož verše zhudebnil a proslavil poličský rodák Bohuslav Martinů. Dočteme se zde, že *je to kraj melancholický se zvláštním steskem. Ovzduší je stále v pohybu, koruny jeřábů a bříz čeří věčný vítr. Málo se však píše o tom, že lidé na Vysočině jsou také veselí, že mají svůj rázovitý humor, který vyvěrá z kladného vztahu k životu*.

Při besedách, kterých jsme se v nedávné době zúčastnili, jsme zaznamenali na Sulkovci i v Polomi několik humorných vyprávění, pro které mají národopisci termín humorky. Tyto veselé historiky dokazují, že někteří lidé, například pan Stanislav Dvořák ze Sulkovce, je umí znamenitě vyprávět a ostatní se jim umí doobrosrdečně zasmát. Jedno ze zaznamenaných

humorných vyprávění v podání dalšího sulkoveckého vypravěče dosvědčuje charakteristiku Miloslava Bureše:

A ještě vám můžu říct, co se stalo. Vsadili se taky, jo, že tu louku tam poseče nějaký sekáč do voběda a prostě o dost se vsadili. Nějakou velkou sázku. No a teď ten věděl, že už to teda - ten hospodář nebo ten majitel, že už to prošvihne. Tak naved paňmámu - nějakou svačinu a kořalky - a ona do kořalky dala - já nevím, co bylo tenkrát nějaký projímadlo, jestli rtuť ? Nevím, co mu do toho dala, že jo. No a teď teda samozřejmě on se posilnil a chtěl pokračovat a teď to na něj přišlo. A tak aby to neprohrál, tak sdělal kalhoty a pokračoval. A vyhrál to. Bylo před vobědem a povídá: Tak paňmámo, co sem sek do rána, to můžete vobrátit a rozházet a sušit. A co sem sek od svačiny, tak to můžete spálit!